

naučiti. Zbog tega je rekel sam o sebi, da nikdar ne hodi iz mesta, ker želi pri vsaki stopinji, ki jo naredi, naučiti se kaj malega, ali od drevja in polja se ne more ničesa naučiti.

Platon je bil drugih misli, začel je zbirati svoje učence v krasnem perivoju na obali Kefiza. Ta perivoj je bil ograjen z visokimi zidini in zasajen z bujnimi platanami. Mnogo potov je vodilo po urejenih drevoredih, na primernih mestih so stali žrtveniki in razni kipi, umetni vodometi so zrak razhlajevali in vrt napajali. V gajih, ki so bili Apolonu posvečeni, imel je Aristotel svoja prirodopisna predavanja, in nasledoval ga je učenec njegov Teofrast. V teh gajih se je izcimila prva klica znanstvene botanike, in res je to bilo najdostojnejše mesto za to prekrasno znanost. Tu pod vednim nebesom, pod okriljem nježnega zelenila nastale so akademije in liceji, in to je bilo zunaj mesta.

Prvi vrt v mestu je zasadil grški filozof Epikur, in začel zbirati učence svoje na njem. S svojo ostalino je razpoložil tako, da se morajo učenci po smrti njegovi enkrat vsakega meseca izbrati na vrtu njegovem ter v veselju preslavljati spomin njegov. Njega so posnemali še mnogi drugi, in tako je bilo čedalje več vrtov po grških mestih. Selski svet je imel uže davno poprej več smisla za vrtove in cvetličje. S sadunosnim drevjem vred je izgojeval po vrtovih mirte, lavorike, bršljin, narcise, žefran, mak, vijolice in druge cvetlice. V Atenah je bila vijolica najpriljubljeniša cvetlica. Aristofan omenja v Atenah trga, na katerem so cvetlice prodajali in kjer so se kapci za to prekrasno robo prav trgali. Priljubljeno uresno drevje na Grškem je bila tudi platana. V Atenah je stala ena gorostasna platana, pod katero so filozofi zbirali in podučevali svoje učence. Najkrasnejši vrtovi grški so bili zasajeni po naselbinah, v Mali Aziji in v Afriki. Ves stari vek se je čudil njih krasoti. Prav gotovo so se ti vrtovi razvili pod vplivom vzhodnega ukusa.

Na Italijanskem se je umetno vrtnarstvo s početka slabo razvijalo. Še le h koncu rimske republike, ko se je jela v Rimu zbirati vsa umetnost in vse bogastvo sveta, vzdignilo se je tudi vrtnarstvo, in za časa cesarjev se je popelo do najvišega vrhunca. Prvi rimski vrt, ki ga omenjajo, bil je vrt Tarkvinija Superba. Prve lepe vrtove je zasadil Lukul. Na vojnah v Aziji je videl prekrasne vrtove, ki so se mu tako prikupili, da je začel nabirati raznih semen in živih rastlin za dom svoj. Prekrasni njegovi vrtovi so se širili ob morski obali v napoljskem zalivu. Nasul je tu umetnih brežičkov, izkopal nježnih jezer, zasadil najlepših rastlin, tako da so se vrtovi njegovi mogli meriti z onimi na izhodu. Za Lukula velé, da je uredil prvi mestni vrt, in sicer v Rimu. Odslej se je vrtnarstvo v Rimu čedalje bolj in jako razkošno širilo. Vrtovi so se na toliko umnožili, da je začelo zemlje poljedelcem zmanjkovati, in Rim je moral svoje oči vpreti na žitnice v Siciliji in v Afriki. Horac v svojih odah se boji, da bi utegnilo proveliko nagnenje do vrtnarstva škodovati poljedelstvu. Manje vrtove so imeli samo zaradi koristi, ker so jih zasajali največ s sadunosnim drevjem.

S početka cesarske dobe se je vrtnarstvo zelo neukusno razvijalo. Ob tej dobi so imeli premožni Rimci na deželi razen sadovnjakov in prostorov za prvotne rastline, tudi še vrtove za zabavo. Po teh umetnih vrtovih je rastla tisa, mirta, cipresa in pušpan, in ta drevesa so tako obrezovali in pristriževali, da so napravljali umetne figure. Ali kmalu je začel predirati bolji ukus, in najkrasnejši vrtovi so se pojavili ne samo na deželi, nego tudi v samem Rimu. Vsi ti vrtovi so bili sedaj vrlo pravilno izpeljani, navadno so bili obzidani ali ograjeni s pušpanovo mejo. Sem in tje so bile na-

sajene platane in lavorike v ravne drevorede, in izmed njih so gledali kipi in druge umetnine. Eden drevored je vodil do ukusnega tempeljčka, eden do dražestnega letnega dvorca, eden do mramornega vodometu, ki je metal bistro vodo v širok basin, po katerem so ribice plavale. Na primernih mestih so se šopirile cvetlice in razne druge uresne rastline. Razen teh manjših vrtov je bilo v Rimu za cesarske dobe ogromnih perivojev, v katerih se na umeten način oponašali vse krasote prirode. Bile so tu umetne doline in brežički, potoki, jezera, gaji, zelene tratine, mali zverinjaki in ribnjaki, in pri vsem tem vsakovrstni letni dvorci in kioski. Kaj vse se je godilo na vrtovih Neronovih, o tem pripoveduje cerkvena povestnica.

Kjer so bile hiše tako na tesnem, da se ni mogel narediti dolg in širok vrt, ondi so čveterovoglato dvorišče spremenili v nježen cvetnjak. V odkopanih zaspinah pompejskih nahajamo malo ne v vsakem domu vrtiček. Sredi vrtička so stali kipi domačih bogov in boginj, a pred njimi je metal vodomet bistro vodo, ki je letela v kamenito školjko. Takih vrtičkov je bilo gotovo mnogo tudi v Rimu. Siromašnejši ljudje, kateri niso imeli nikakega vrta, izgojevali so cvetlice pod okni, in Plinij je miloval te siromašne cvetlice, ki so ob ozkih mestnih ulicah brez svetlobe in solnca kukavno životarile.

Za časa, ko je Rim se zibal v bogastvu in v slavi, bil je poln vrtov in cvetličja. Med gostimi kopami hiš je bil ali velik vrt, ali javen perivoj. Največ vrtov pa je bilo ob desnem obrežji Tibere po ravnini in po obližnjih holmih. Tu so bili tudi cesarski vrtovi, na katere je vsak smel zahajati. Okolo Marsovega polja so se širile lavorike in platane v pravilnih drevoredih. Platane so bile jako priljubljene. Rimski govornik Hortensij je zalival svoje platane z vinom, in drugi rimski velikaši so nahajali v tem plemenito zabavo, da so sami platane sadili. Pred tempeljni in okolo njih so stala stara drevesa, katera so Rimci jako spoštovali in z največo skrbjo čuvali. Bilo je tu starih gorostasnih dreves, o kojih so pravili, da so rastla še o onem času, ko so Rim utemelili. Na samem bučnem forumu, kjer se je zbiral najčislanejši rimski svet, rastle so smokve in oljke, in stali so hladniki z vinsko trto opleteni. Kako daleč so se vrtovi tudi zunaj mesta širili, povzamemo iz ožbe katero je Seneka navalil na rimske bogataše, kjer velí, da ni brežička, katerega oni ne bi s svojimi vrtovi prekrili, da ni reke, ni jezera, ki bi ju oni s svojimi perivoji ne zaokrožili, in da ob vsakem toplu studencu, ob morskem zalivu postavljajo svoje letne dvorce.

## Politične stvari.

### Nemški kancelar Bismark zoper Slované na Pruskem in zoper večino nemškega državnega zbora.

Minuli četrtek je knez Bismark zopet rohnél v pruskem deželnem zboru tako zoper poljski narod v izhodnih pruskih deželah in zoper one poslaniške kroge nemškega državnega zbora, kateri so pouzročili sklep resolucije proti nečloveškemu postopanju tamošnje vlade nasproti inostranskim slovanskim prebivalcem na Ruskem, — Bismark segel je nazaj v leto 1815. in je skušal dokazati, da je poljski narod na Pruskem nezvest podanik, da zmiraj le hrepeneč po ponovljenji poljskega kraljestva. Trdil je, da je tega kriva tamošnja duhovščina in pa poljsko plemstvo. — Kulturni bo, o

katerem se je toliko govorilo, ni bil obrnjen zoper vero, temveč zoper poljski narod, kateremu so vsa sredstva dobra, da tam odriva nemštvo. — Odkrito je tedaj izrekel, da hoče v manjšino dejati slovansko prebivalstvo v izhodnih pruskih deželah in k večini pomagati Nemcem, in ako bi bilo tudi treba odkupiti poljske grajščake. Na drobno očita Prusom, da imajo premalo živo narodno zavest, da občudujejo vse ptujstvo, da ne izlezejo le preradi iz lastne kože, ampak da zlezejo celo v ptujo; kot višje bitje občuduje se človek, ki je bil na priliko v Parizu. Pri Francozih je kaj tacega nemogoče.

Konec govora se glasi: Ako gledé na navedeno zrem v prihodnost, izreči moram, da nisem prost skrbi. Ne bojim se unanjih nevarnosti, ne zdi se mi verjetno, da bi se motil vnanji mir. Pač pa gledé na razvoj naših notranjih razmer, z ozirom na način, po katerem postopa večina državnega zbora, s katero ne pridemo naprej — računati ne moremo ne na pomoč socijal-demokratstva, ne na ono Poljcev, ne Alzašanov in ne na ono nekaterih družih oddelkov, ali na pomoč središča (katoličanov), ne vem, — tu se zmiraj kaže skrb, da bi vlada ne postala premočna, in to ne more ostati brez posledic. — Na to moramo sedaj delati, da postanemo močnejši, to je naša naloga in dolžnost. Na to stran toraj nekaj tamno zremo v prihodnost. Vsaj je mogoče, da se po načinu, kakor smo sprejeli in vporabljali izredno srečo, ki nas je doletavala v zadnjih 20 letih, osodi zdi potrebno, nemško domoljubje razpostaviti na ostrejšo preskušnjo v ognju velike sosedne protinemške zveze, z drugimi besedami, da pridemo še enkrat v položaj, podoben onemu Friderika Vélikega v 7letni vojski, da se moramo boriti zoper močne zveze, za katere se v našem razdvojenji vsakakor nahaja nekoliko podbujevanja.

Ker drugi narodi ne poznajo naših notranjih razmer, ne vedó, da ljudstvo drugače misli, kakor večina državnega zbora, kjer smo leta 1866. doživeli, da smo vkljub jeze večine šli v bratovsko vojsko. — Pa tega inostranstvo ne misli, ampak računa na to: stvar gre na dvoje — se ne bo držala (sedanja Nemška). Tudi na nas obračala se bo prislovica od ilovčastih nog in menila se bo s tem večina državnega zbora. (Odobranje in protigovori.)

Pa motili se bodo, ker za temi stojé še železne noge. Mogoče je tedaj, da naš notranji razvoj prisili zavezane države s Prusko na čelu na to gledati, „da kaj škode ne trpi država“ in da vsaka sebe in zavezo po moči okrepcava, in se tako, kolikor po ustavi mogoče, oprosté nasprotno politike večine državnega zbora. (Dobro! na desnici.) — Jaz še ne spadam k zagovornikom take politike, in v nasprotji je z mojim prizadevanjem zadnjih 10 letij, pa prej kakor bi pustil stvar domovine, da obtiči ali pride v nevarnost, pa vendar pred Nj. Veličanstvu cesarju in zaveznim knezom dal svete in se za-nje zastavil — in ministra smatral bi za ničvrednega bojazljivca, ki ne zastavi življenja in časti za to, po okoliščinah domovino rešiti tudi proti volji večine. (Pohvala.) Jaz vsaj bi, ako bi poskusil, vse prenašal, kar bi me zadelo, v to pa nikdar ne bom pripomogel, da bi si pustili, kakor se deloma to godi v nekaterih sosednih zapadnih državah, dedšino velikega časa in pa pridobitvo naše junaške vojne uničavati po notranjem nasprotovanji — in našel bom potrebna pota in sredstva v ta namen, ako mi Bog življenje in zdravje dá in ohrani milost cesarjevo. Med tem zadovoljujem se s podporo, katero nahajam v predlogu, s katerim se bavimo, in zanašati se smete, da bomo v vzajemnem zaupanji hodili eno pot. (Pohvala na desni — sikanje na levi in v središči.)

## Naši dopisi.

**Z Dunaja 30. januarja.** (*Državni zbor; dvorni ples; mestni odbor; vreme.*) Dne 28. t. m. začelo se je zopet zborovanje državnega zbora, ne da bi se bilo pri prvi seji pripetilo kaj posebnega. Dvorana za zborovanje zbornice poslancev pridobila je od zadnjega zasedanja nekaj novega kinča s tem, da so se ravna stena dvorane na desni in levi od predsedništva okinčala s slikami za zbornico primernimi iz grške in rimske zgodovine. Slike so lepo izvršene in pogled na steno je sedaj mnogo prijaznejši, ker visé lepe slike mesto do sedaj s praznim platnom pokritih sten.

V obče je bilo pri prvi seji primeroma malo poslancev navzočih, ker na dnevnem redu ni bilo ne ene posebno zanimive točke.

Razumljivo je tudi, da se nekaj časa še pomudé poslanci v krogu svoje družine, ker so bili deželni zbori letos prav malo dni prej sklenjeni, na pr. tirolski komaj dva dni prej.

Zeló veliko časa potrebovala so naznanila predsedništva, ker je med tem časom došlo zbornici mnogo prošenj, naznanil od vlade in nekaj naznanil oziroma prošenj izmed poslaniških krogov. — Preobširno bi bilo naštevati prošnje, katerih je mnogo zadevalo posvečevanje nedelj in praznikov, izmed vladinih predlogov pa omenimo načrt postave o odpisavanji zemljiškega davka zaradi škode prizadete po vremenskih neizgodah; — načrt postave, s katero se izvzame mnogo imetja dolžnikov izmed onih reči, po katerih je upnikom dopuščeno seči z izvršilnimi sodnijskimi koraki.

V prvem branji prišli so na vrsto samo predlogi poslancev dr. Keil, Kreizig in dr. Wiedersberg. Po teh točkah sklenila se je seja po 2. uri popoldne in je predsednik napovedal drugo sejo na ponedeljek dne 1. svečana.

Pri tej seji pridejo na vrsto tudi samo prva branja predlogov, katere je ali predložila vlada ali pa prihajajo od posamesnih poslancev. — Tretja seja ima biti v četrtek dne 4. februarja in pri tej seji voliti se ima predsedništvo zbornice. — Nova prikazen v zbornici bil je novi naučni minister vitez Gauč.

On je mlad, prijazen uradnik, kateremu je videti dobra volja, zadostiti visokemu mestu. Mož je mlad, šibak, srednje velikosti, razun rumenkastih brk obrit, sivih las in nosi redno očale (cviker). Ko ga je ministerski predsednik zbornici predstavil, poklonil se je, pa razgovarjal se je samo z nekaterimi poslanci, s katerimi je bil znan od prej. — Ministerski predsednik grof Taaffe je zopet zdrav, minister Falkenhayn pa še ne sme zapustiti svojega stanovanja, akoravno doma opravlja ves svoj posel. Vsi drugi ministri bili so navzoči in dobre volje bil je izrekoma denarni minister Dunajevski, ker se je uže srečno znebil svojega velikega posla: letošnjega državnega proračuna.

Dvorni ples dne 28. januarja bil je zeló obiskan in sijajen, vpeljana je bila pri tej priliki nadvojvodica Valerija.

Mestni odbor dunajski našel je, da zna zima z obilnim snegom kmalu miniti, da tedaj poide zaslužek revnejšim krogom. Zato sklenil je, obrniti se do cesarja s prošnjo, da naroči zgradbo mestne železnice in pa vredjenje teka Dunajšice in da naj zaukaže, da k tem zgradbam pripomore zaklad za mestno razširjenje. S tem korakom si je mestni odbor mislil po najcenejši poti pridobiti zadovoljnost delavskih krogov, sicer pa je vendar vsemu svetu znano, da ravno mestni odbor ni mogel priti do nikakoršnega vspešnega sklepa gledé omenjenih del.